

GORIŠKI SLOVENEK

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo in Upravništvo: Via Carducci št. 10, II. nad.

Naročnine:

Italijanska kraljevina: Celo leto Lir 10.-
— Pol leta Lir 5.- — Tri mesece Lir 2.50
En mesec Lir 1.-

Oglaš:

Oglaš na drugi strani Lir 1.- za vrsto —
Mali oglaš Lir 0.05 za besedo — Znižane
cene za letne naročnike.

JUGOSLOVANSKA KRIZA

Toliko v jugoslovanskih kakor tudi italijanskih časopisih čitamo, da je rešena jugoslovanska kriza.

To je pa globoka zmota. Da jugoslovanska kriza nikakor še ni rešena, dokazuje dejstvo, da je moral prevzeti vladu zopet isti Davidović, ki je odstopil. V ministerstvu se ni izvršila nobena druga prememba razun Bianchinijevoga vstopa v vladu.

Kriza je hipoma postala nevidna, toda še nevarnejša, kajti do prave eksplozije nasprotstev ni še prišlo.

Nehote se vprašamo od kod vse te težave, odkod to kljubovanje v dobi, ko se bi moral troimni jugoslovanski narod veseliti svoje svobode. Reforme so gotovo postranska stvar, kajti ako vlada dobra volja, je prav zlahka doseči potrebno število glasov za uveljavljanje novih naredeb. Uzrok krize leži baš v tem, da ni mogoče ustvariti ravnotežja med strankami, ker preži vsaka le za tem, kako se bi mogla povzpeti do nadvlade na drugo. Strankarski interesi stojijo nad državnimi interesi.

Ta razpoloženje mora vstrašiti vsakega državnika, ker si mora biti gotov, da ne zadobi potrebne opore v strankarskih blokih.

Zakaj pa je tako nesrečno razpoloženje med jugoslovanskimi strankami? Ker se ni izvršil še potreben političen preobrat. Kakor pri nas tako silijo, tudi v Jugoslaviji vsi stari diplomati na površje in se hočejo izkazati vslužno svojim pristašem, po drugi strani pa hočejo igrati vsak v svojem kraju samostojne gospode brez nobenega smisla za novo enoto.

Recimo na kratko, da manjka jugoslovanskim strankam še čut pripadnosti enotni državi, vsled česar se očitno ne zavedajo gotovih stvari, ki so življenjski predpogoj nove države.

Med prve pogoje spada pa poznavanje konstrukcije te nove države. Tega naši stari voditelji, kojih mnogo hrvaščine in srbsčine niti ne poznajo, kakor tudi Srbi večinoma ne poznajo slovenščine, niso zmožni; za to je zmožen le oni mlajši rod, ki se je že sam ob sebi izobraževal v jugoslovanskem duhu in o kojem je danes malo ali ničesar slišati.

Tem sliši danes osoda Jugoslavije in kedar se posreči temu zarodu priti v ospredje, bodo prenehala nesporazumljenja med vzhodom in zapadom, med radikalstvom in demokracijo. Toda zginiti morajo preje iz površka izključno strankarske in dobičarske osebe, ki so videlo še te v zadnjem hipu svojo rešitev v Jugoslaviji edino iz razloga, ker je Avstrija razpadla. In teh ljudi očitno mrgoli v Jugoslaviji. Ti so uzrok vseh v Jugoslaviji nastajajočih kriz, ker nimajo še jugoslovanske vesti. Radi tega jugoslovanske krize še daleč niso končane.

Novic iz Jugoslavije ne zajemamo radi iz italijanskih časopisov, ker vemo, da se najraje pobira to, kar se ne glasi baš ugodno za Jugoslavijo. Toda oglejmo si vendar na pr. to, kar posnema »Era nuova« iz »Narodne politike«:

»Demokrati se poslužujejo vsakega zakonitega in nezakonitega sredstva, da ojačajo svojo vladu. Uradniki, ki so nasprotni demokratičnim misli, se predstavljajo ali pa odslovljajo. V zadnjem času je bilo razposlanih čez dve sto kazenskih odlokov za banatsko Bačko in Baranjo. Nepopolno je zadržanje demokratov v Dalmaciji. Brez nikakega razloga se razpuščajo občinski zastopi in na njihovo mesto se postavljajo kraljevi komisariji. Celó orožnike, ki niso udani demokratičnim načelom (kaka so ta načela? Op. Ur.) se odslovlja iz službe. Jugoslovanska (klerikalna) stranka dobiva zaporedoma poročila, glasom kojih se izvršujejo pravcati pogromi na upravnem polju. Eden teh brzojavov opisuje jako kritičen

položaj v Dalmaciji, kjer razpušča deželna vlada občinske zastope, odstavljajo občinske poglavarje in jih nadomestja z zaupniki Pribečevića. Drug brzojav pravi, da se brez drugega prestavljajo vsi finančni stražniki in orožniki hrvatsko-slovenske narodnosti v Dalmaciji«.

Ako so razmere res take, potem je jasno, zakaj se pojavljajo taka razdalja med strankami.

Ponavljamo, da se je Jugoslavija rodila v mladih srcih slovenske mladine in da je njej pridržana osoda Jugoslavije. Od sedanjih političnih voljakov je malo dobrega pričakovati, kar si je toimačiti z dejstvom, da se ne morejo uživati v novo dobo.

Na površju stoji reakcija vsakovrstnega kalibra, le ljudi, ki bi pojmovali težak položaj novo porojene države manjka popolnoma.

Saj zadostuje vže dejstvo, da so pribražali vsi bivši avstrijski dvorni svetniki, poslanci in naši ubežniki v tabor nove Jugoslavije, kjer hočejo postati vsi najmanj sekojski načelniki.

Seveda se moramo tolažiti z naravnim razlogom, da so to procesi, ki so potrebni, da storijo prostor novim strujam in da ima tudi ta nesreča svojo srečno stran, ako se vporabi pregovor: »Kdor se zadnji smeje, so smeje najbolje«.

Brez dvojbe so te krize prehodne prikazni, kakor se pojavljajo dandanes več ali manj v vseh državah. Primerjati so burjam, ki naznanjajo pomladansko življenje.

Radi tega se nam zde popolnoma odveč kritike la »V svarilo in tolažbo«.

Konferenca zahteva od Nemčija izročitev prodanih ladij.

Predsednik vrhovnega zavezniškega sveta je odposlal nemškemu poslaniku v Parizu sledečo noto:

»V smislu premirne pogodbe se je obvezala Nemčija postaviti vse svoje trgovsko brodovje pod nadzorstvo in zastavo zavezniških in pridruženih vlad. Pet ladij in sicer »Johann Heinrich Burchard«, »William Oswald«, »Denderah«, »Braunschweig« in »Nassau« niso bili izročene s pretezo, da so bile iste prodane vže leta 1915 in 1916 od paroplovnih družb »Hamburg-Amerika« in »Kosmos« holandskim paroplovnim družbam, vsled česar niso bile več nemške, marveč holandske.

Nemška vlada je bila ponovno obveščena od predsednika medzavezniške pomorske komisije, da zavezniške in pridružene velevalisti ne pripoznavajo nikake veljave odstopitvi sovražne toneleže pod zastavo ali v last neutralcev tekem vojnih sovražnosti izvzemši slučaj, da se je to zgodilo vsled posebnega pooblastila. Pod naslovom »odškodnin«, 5. priloga, poglavje sedmo mirovne pogodbe, se določa, da se obveže Nemčija storiti vse, kar jej naloži komisija za odškodnine v svrhu, da zadobi Nemčija neoporekljivo pravice do vseh ladij, ki bi bile tekem vojne prepisane ali so na tem, da se prepisajo pod neutralne zastave brez privoljenja zavezniških in pridruženih velevalisti. Potemtakem je končno veljavno in sporazumno določeno med zavezniškimi in pridruženimi državami, da se morajo smatrati kot nemške vse ladije, ki so prešle tekem vojne pod neutralne zastave brez privoljenja zavezničnikov.

O obveznosti nemške vlade, da izroči predmetno brodovje potemtakem ni mogoče dvomiti. Nemška vlada se vsled tega vabi, da odpošlje brez odloga omenjenih pet ladij v »Firth of Forth« v svrhu, da se jih izroči zavezniškim in pridruženim velevalistim, da se odstrani morebitno holandsko osebje, ki se na istih začasno nahaja, da dovoli svobodno nadzorstvo ladije »William Oswald« od strani častništva, ki zastopa zavezniške in pridružene države, kedarkoli se le tem zljubi, da odredi odplovbo ladij »Nassau« in »Braunschweig« po reki Weser pod vodstvom nemškega osebja in zasidranje istih v krajih, ki jih določi poveljstvo zavezniškega brodovja. Nemška vlada je naprosena, da potrdi nemudoma prejem te note in dà odgovor«.

Trumbič potuje v Pariz.

Iz Belgrada poročajo švicarskim listom, da nese Trumbič, ki odpotuje 23. t. m. v Pariz, jugoslovanski delegaciji instrukcije glede podpisa mirovne pogodbe.

Wilsonove zdravje.

Zadnje vesti se glasè, da je stanje Wilsonove boleznì nepremenjeno. Bajè je bolezen še vedno resna, toda ne več opasna.

Baltiški dogodki.

General Judenič poroča glede svojih operacij sledeče:

Njegove čete so dosegle Pulhovo v oddaljenosti 10 km od Petrograda in nadaljujejo svoj pohod. Zarobile so med potoma mnogo vojaštva in blaga. Dne 19. t. m. se je sestel ministerski svet ruske severozahodne vlade, da prouči položaj, ki se ustvari s padcem Petrograda. General Vladimirovič je bil že imenovan gubernatorjem stolnice.

Rudeča armada skuša brezuspešno ustavljati napredovanje bele armade. Med bolševiški četami se konstatuje sveže oddelke, ki so bili odpoklicani iz finlandске fronte. Zasežen je bil neki dnevni red Trockija, ki predpisuje varčevanje s strelivom, kajti izdelovanje postaja vedno težavnejše in opaža, da dosega ponekod ubežništvo iz armade do 10%. Težki izgredi so izbruhnili v soboto v Petrogradu radi pomanjkanja živeža.

Tako opisuje položaj Judenič. Druge vesti se glasè, da general Judenič ni napadel trdnjave Kronstadt in da vsled tega ni bilo nikakega obstreljevanja od strani angleškega brodovja. Dozdeva se celo, da pripravljajo rudeči protiofenzivne operacije v desni bok Judeničene armade, radi česar pripravljajo manovracijsko kolono v Pskovu. Rudeča armada razpolaga sedaj v Petrogradu z rezervno armado od kakih 10.000 mož, ki bodo branili mesto do zadnjega. Tovarne so vse zaprte in delavci so bili odposlani na fronto.

Za italijansko-jugoslovanski sporazum.

Parizki časopis »L'Eclair« meni, da med tem, ko se pričakuje pritrjevanje od strani Amerike, Francije in Anglije Titonijevemu načrtu za rešitev reškega vprašanja, ne bi bilo napačno, ako se bi otvorilo pogovore tudi neposredno med Italijo in Jugoslavijo.

»Razgovori v teh poslednjih dneh«, meni »L'Eclair« dokazujejo, da je v očigled male gotovosti v razmerah osrednje in vzhodne Evrope neobhodno potreben sporazum med Italijo in Jugoslavijo v jadranskem vprašanju.

Italija da se je pokazala jako spravičljiva duha v zadevi dalmatinskega obrežja in da se drugače tudi ne more zadržati v sedanjem položaju.

Toda potrebno je, pravi dalje »L'Eclair«, da spozna tudi belgrajski vlad, ki se nahaja v velikih notranjih težavah in sporih z rumunsko vlado, potrebo priščnega sporazuma z Italijo.

Domače vesti

Velike poverebe pri goriškem ženiškem oddelku. Na podlagi površnih preiskovanj se je posrečilo karabinerjem ugotoviti, da je zakrivil poročnik Peter Rizzi iz Alfori pri Milanu kot načelnik gradbenega skladišča goriškega ženiškega oddelka in potemtakem kot nastavljenec pri poveljstvu tretje zone Julijske Benečije poverebe v škodo državne uprave s soudeležanjem tretjih oseb.

Poročnik Rizzi pripadajoč letniku 1893. je odpotoval 11. t. m. na dopust, toda, ko so bili njegovi čini dognani, je bil aretiran v Milanu, odkoder so ga zopet pripeljali v Gorico 16. t. m.

Podvržen daljšemu izpraševanju od strani karabinerskega stotnika kav. Valle in spravljen v zadrugo je priznal konečno vse svoje pregrehe.

V glavnem se bi šlo za sledeče poverebe: V prošlem mesecu juniju je dal izvršiti potom državnih delavcev in odposlati na svoj dom v Affori 12 popolnoma dovršenih okenj, 12 vrat s ključavnicami, tri zaboje stekla in štiri vagonne smrekovega lesa v izmeri 90 m³, ki ga je imel v svojem varstvu.

Imel je svojem odhodu na dopust je dal odpeljati 80 jeklenih pil, 144 trioglatih pil, sedem karburatorjev, dva magneta in en zaboj dragocene kovine.

Meseca septembra je prodal sedem kubičnih metrov lesa trvdki Marega in 8 v Gorici in sicer poročniku Ulliani od 45. pešpolka za 10.000 lir, dočim je bilo blago vredno 13.000 lir.

Dalje je prodal inženirju Italii Keiland v Gorici 178 kubičnih metrov lesa v vrednosti 29.000 lir.

Skupno s poročnikom Bernardino Fornarino in s tako zvanim inženirjem Gino Guardiani je poverebil veliko množino litih cevi in železnih drogov v skupni vrednosti 200.000 lir.

Konečno je tudi priznal, da je dal popraviti solkansko delavnico in tovarno, za kar je potrosil 5000 lir in to potem, ko je bila delavnica vže odstopljena trvdki Lenassi v Solkanu. Lenassi pa je

kljub temu popravam odstopil delavnico drugi trvdki v najem.

Rizzi je namreč izvršil omenjena popravila le v nadi, da dobi tovarno on v najem od Lenassija. Nameraval je namreč izvrševati sam mizarsko obrt, kedar se bi povrnil v civilni stan. Toda ta načrt mu je spodbledel.

Vsled izpovede poročnika Rizzi sta bila aretirana vsled sokrivde poročnik Bernardino Fornarino in Gino Guardiani. Pod kazensko preiskavo pa so prišli Avgust Ulliani ter inž. Keiland.

Karabinerjem se je posrečilo rešiti državi še obilo blaga. Tako je bilo ustavljenih 24 vagonov v Casalecchi di Reno, 3 vagoni lesa v Ronkah in zadnja pošiljatev ne dom v Affori. Vse to blago je seveda zopet prešlo v skladišča ženiškega oddelka v Gorici.

Vrednost vsega materiala, ki ga je Rizzi ali poverebil ali skušal poverebiti se ceni na 300.000 lir. S tem se zaključujejo vse mogoče vesti, ki so krožile že več kakor teden časa po Gorici.

V prepiru. V pondeljek proti poldnevju, sta se kregala v skladišču južne železnice vojaka Meren Giovanni in Spinato Giovanni, oba od 47. pešpolka radi malenkosti. Pri tem se je Spinato tako razvnel, da je pograbil za bodalo in je zadržal tovarišu v trebuh. Napravil mu je globoko, 8 cm široko rano.

Na kričanje je prihitelo več ljudi, ki so nasilnega razorožili, karabinerji so ga pa odpeljali v zapor. Ranjenca so naglo obvezali in prepeljali v bolnišnico usmiljenih bratov, kjer so ga takoj operirali. Upa se, da se ga ohrani na življenju.

Zasačen. V pondeljek zvečer je zasačila na južni postaji karabinerska patrulja v nekem vagonu vojaka, ki je vrtil sod. Dognalo se je, da je vojak zlomil pečat in vdrl v železniški voz, ker ga je strašno žejalo. Toda sreča mu ni bila mila, ker so mu karabinerji rekli, da se to ne stinja z obstoječimi zakoni. Spoznali so v njem Ludvika Tormino, topničarskega vojaka, ki se bode moral zagovarjati radi svoje žeje pred vojno sodnijo.

Požar v Volčah. Jedno prejšnih noči je izbruhnil požar ob 11. po noči v hiši gospe Josipine Vrtovec, v Platah pri (Volčah), kjer biva sedaj neki Luka Jug. V tej hiši je stanovalo 41 delavcev, ki so popravljali tolminsko cesto, ki pelje v Gorico.

Požar je napravil lastnici za 25.000 lir nepokrite škode, najemniku Luki Jug pa za 22 tisoč lir, ker mu je zgorelo vse pohištvo in zaloge, zavarovan pa bajè ni bil.

Podjetje Rangoni, ki je prevzelo popraviljanje imenovane ceste je utrpelo do 5000 lir škode, ker je zgorela blagajna z denarjem vred.

Tudi delavci so bili skupno oškodovani za kakih 3000 lir.

Vojaki, ki so došli na lice mesta, so sicer skušali gasiti, toda v očigled dejstvu, da je pomanjkovalo vode, je bil ves trud brezuspešen.

Eksplozije. 16letni Ciril Sušmelj iz Grčarja, je gnal kravo past. Medpotoma je zagledal ob cesti železni drog, ki je molil iz zemlje. Poželelo se mu je po železni palici in začel je je trgati iz zemlje. Pri tem pa je bil tako nesrečen, da je zadel z drogom ob neko bombo, ki je takoj eksplodirala in ranila dečkota posebno po prsih. Edna rana je celo smrtonosna, ker sega do pljuč.

Prepeljali so ga v tukajšno bolnišnico vmljenih bratov, kjer se nahaja v opasnem položaju.

Napadi Vermiglio Nereo, mož iz Vidma, se je vračal pred par dnevi proti večeru v mesto po ulici 22. septembra (bivša via Ponte Isanzo). Naenkrat zagleda pred seboj štiri nezane vojaško oblečene osebe, ki so zahtevale od njega mošnjček. »Eden proti štirim« si je mislil možak, je premalo in jim je radi tega prijazno ponudil mošnjček s 16 lirami in 30 stotinkami.

Po via Orzoni se je vračal domov delavec Fiori Francesco. Bilo je blizu sedme zvečer in Fiori ni slutil ničesar hudega. Toda glej, trije vojaki ga ustavijo in pričnejo izpraševati o tem in onem. Konečno mu svetujejo, naj jim radi lepega podari mošnjček ali listino. Fiegl vidič, da je Bog visoko nad nami in pravica daleč, je sklenil udati se v osodo in jim izročil svoje trdo prislužene novce, 72 lir, in jo nato hitro popihal od klatežev, da bi jim ne prišlo še kaj hujšega na misel.

Ponočni tatovi so vzeli na piko čevljarno Franceta Masic na tekalšču Vittorio Emanuele in sklenili preiskati njegovo prodajalno. Imeli so srečo, ker so neopazno odnesli 35 parov čevljev in bicikelj. Lastnik trdi, da je oškodovan za 3000 lir.

Tudi v vojaški urad Via Morelli so pokukali tatovi in odpeljali motocikelj v vrednosti 1500 lir.

Pred sodnijo. Tako podjetni ljudje, ki živè radi na račun svojega bližnjega, imajo navadno precej posla pri sodniji. Tako so imeli te dni sodniki po rokah neklega Godniča iz Gorjanskega, ki je specialist

za kolesa. Zadoje tatvine je izvršil v Gradišču in Sežani, kjer je ukradel nekemu Paliku kolo ter razne druge kolesarske potrebščine.

Sodni dvor mu je naložil 18 mesecev zaporu.

— Lepše so se izmazale Furlanke Fulgnot, mati in hčere, ki so bile obdolžene, da so ob času vrnika avstrijske armade plenile v prodajalni Janeza Depressi v Poljanu. Na vprašanje sodnika, čemu so se lotile tkanin v imenovani prodajalni, so se zatekle vseh krati k solzam v očeh, meneč, da je bil takrat sodni dan in da so vsi zakoni spali. Sodnikom se je zdelo to verjetno in so obtoženke »en bloc« oprostili.

— 18letni Siciliani Giuseppe in 19letni Ciriossa Salvator, oba iz Kalabrije, nista mogla prepričati sodnikov, da sta našla na tleh ovoje, s kojimi so jih zasačili karabinerji pred par dnevi. Karabinerji so dognali, da sta okradla prodajalno Antonije Locar za okroglo 1100 lir.

Radi tega sta dobila oba po štiri mesece zaporu.

Zločin ali nevednost. 25letna kmetica Maria Aizza iz Terca je bila obdolžena detomora. Obtoženka pripoveduje s solzami v očeh, da je iz nevednosti pozabila pri porodu zavezati otroku popek, vsled česar je isti izkrmavel. Pripoveduje, da je bila pri porodu popolnoma omočena in brez uma.

Sodni dvor ni mogel najti dokazov za preiščen detomor in je vsled tega obtoženko popolnoma oprostil.

Odločitev dijaških podpor. Z ozirom na dejstvo, da je naučno ministerstvo vsled bližnjih političnih volitev odložilo rok za skušnje in otvoritev tečajev na kr. vseučiliščih in višjih zavodih do konca meseca novembra, naznanja komisar za avtonomne zadeve goriške dežele v znanje in ravnanje interesirancev, da se vsopredno s tem odlokom odloži tudi rok za predložitev prošenj za podpore in ustanove do navedene dobe.

Zopet dovoljeni lovi. Komisar za avtonomne zadeve goriške dežele nas zopet obvešča, da je priključena prepoved dovoljenja za izdajo orožnih listov in lovskih dovoljenj. Kdor je torej strastni lovec, naj se hitro potruži, ker je število dovoljenj omejeno.

Ustanovitev uradov za nameščanje delavcev. Generalni civilni komisariat za Julijsko Benečijo je poslal vsem civilnim komisarijem političnih okrajev v Julijski Benečiji okrožnico, s katero poziva, naj se ustanove na deželi na podlagi raznih predlogov, ki so prišli tukajšnjemu generalnemu komisarijatu, uradi za nameščanje brezposelnih delavcev. V to svrhu bi se moral v vsaki občini ustanoviti sličen urad, ki bi sprejemal prošnje in ponudbe za delo in bi poskrbel za nameščitev v soglasju z okrajnim uradom, kateri bi bil v zvezi s centralnim uradom.

V interesu političnih oblasti je, da podpirajo omenjene organe in urade, katere morejo ustanoviti samo lokalne oblasti in delavske zveze. V okrožnici so navedena še podrobna navodila, ki bi bila potrebna, da bi novo ustanovljeni uradi dobro uspevali; novi uradi bi se lahko podredili kakšnemu zavodu, ki že obstoja v posameznih občinah. V občinah, v katerih je delavsko gibanje zelo majhno, bi se ustanovila le komisija za posredovanje pri bližnjem uradu za nameščanje delavcev. Generalni civilni komisariat prosi civilne komisarijate v Julijski Benečiji, naj sporoče svoje mnenje glede ustanovitve teh uradov in naj prosijo eventualno podpore za uspešno delovanje goričmenjenih uradov.

Dunajski odbor za varstvo interesov prebivalstva iz ozemelj, zasedenih po Italijanih, isporoča potom svoje tukajšnje podružnice naslednje: Odbor za varstvo je predložil v zadnjih dneh ponovne prošnje vojnomu ministerstvu v likvidaciji, da izve kakšno stališče bo zavzemalo omenjeno ministerstvo glede odškodnine upokojencim za izgubljene civilne obleke. Ministerstvo je naznanilo, da se za sedaj ne more dovoliti nikakršna odškodnina za izgubljene civilne obleke, shranjene v skladiščih, pač pa da je potrebno čakati na tozadevno odločitev mednarodne komisije v likvidaciji oziroma posameznih narodnih držav. Ko bo odločitev narodnih držav znana, se sporoči prizadejim strankam, pri kateri oblasti dobe odškodnino.

Za uničenje smrekovega lubadarja. Tukajšnji civilni komisariat nam sporoča: Ker predvidevajo izvedenci v prihodnji zimski dobi velik naval smrekovega lubadarja, se pozivajo vsi lastniki smrekovih gozdov, naj obirajo in uničujejo skrbno gosenice smrekovega lubadarja, ki se v mrzlih dnevih zberejo v večje gruce in vise na smrekovih vejah. Uničenje se mora izvršiti do konca tega leta. Vsa dela glede uničenja smrekovega lubadarja, katere bi lastniki zaradi malomarnosti ali nasprotnosti ne dokončali do 1. januarja 1920. izvrši tukajšnji komisariat prisilnim putem na račun kršiteljev, ki zapadejo strogim kaznim.

CIVILIZACIJA IN KULTURA

„Bog nam odpusti grehe“, smo vzklíkili ko smo zagledali v pondeljni „Edinost“ izveček iz nekega članka v „Slovenskem narodu“, v kojem se razpravlja o kulturi.

Ko smo čitali članek, smo zadobivali namreč vtis, da si skuša „pisatelj“ vsvariti pojem o civilizaciji in kulturi in vporablja istodobno priložnost, da bi vcepil drugim pravilno pojmovanje o kulturi in civilizaciji.

Pa mu je vendar še nejasno. Pomagati mu je treba nekoliko iz javnih ozirov, da se ne navzame naše ljudstvo krivih pojmov.

Z definicijami ne moremo trpinčiti naših ljudi, toda s par zgledi se stvar lahko dobro pojasni.

Naše današnje družabno življenje je plod civilizacije in kulture. Kedar govorimo o civilizaciji, razumemo pod to besedo veliko našega materijalnega življenja, našega občevarje in sredstva za olajšanje življenjskega boja.

Ako pridemo v puščavo in srečamo nage ali polnake ljudi, ki bivajo v glinastih kočah, ki se nasičajo z neslanimi in surovimi jedmi ter spijo na golih tleh, porečemo, da ti ljudje ne poznajo civilizacije. Take nazivljamo divjake. Še danes gledamo s studom človeka, ki trže pri jedi meso z rokami ali se vsekje brez žepne rute. Pomilujemo ljudi, ki se ne umivajo in čistijo telesa kakor tudi one, ki se branijo občerkoristnih novotarij. Vsem tem pravimo še danes, da jih je premalo „oblizala“ civilizacija.

Prijetno pa smo iznenadeni, ko stopimo v čedno mesto, kjer nas pričakujejo v hotelu vse možne udobnosti moderne življenja: od stroja, ki nas dviga v poljubno nadstropje, pa do vzorne kopalnice, kjer so nam na razpolago vse mogoče vode in dlšave.

Tu stojimo na viški civilizacije. Glavni plodovi civilizacije pa obstajajo v tem, da se vsled olajšave življenjskega boja človeški zarod v civiliziranih deželah množi in krepi.

Z mnogobrojnimi potrebščinami, koje je ustvarila civilizacija, se je zajedno tudi zaposlilo nebroj ljudi in so postale tovarne, raznovrstna prometna sredstva in trgovina sama nositeljice civilizacije.

Stopinja civiliziranega naroda se sodi torej po potrebščinah naroda, po razvoju njegove trgovine, prometnih sredstvih, obrti in izdelkih.

Sicer pa se tudi ne sme pozabiti, da ni civilizacija stoprav enolična ali tako absolutna, da bi mogli govoriti o enotni civilizaciji. Kitajci in Japonci imajo isto tako svojo posebno civilizacijo kakor Moslemini ali Mehikanci. Naša civilizacija je evropejska in se da tudi razvrstiti v vzhodno in zapadno, ker je precej razlike med življenjskimi običaji v Angliji ali v Peripanu v Pirenejih.

Ko je Španje Cortez odkril Mehiko, je tam našel civiliziran narod, ki je jedel človeško meso. Istotako je našel Pizaro v peruanski državi na razvito civilizacijo.

Kot prvo stopnjo civilizacije bi lahko smatrali uporabo ognja, kot najvišjo pa uporabo nepotrebni toaletnih predmetov.

Kultura se pojavlja pri človeku v primitivnem stanju kot verski čut. Res pa je, da se razvija ta čut vsopredno s civilizacijo. Kakor stoji evropejska civilizacija vrhu vseh drugih, tako je tudi evropejska kultura višja od vseh drugih.

Civilizacija in kultura ste torej tesno zvezani in se spopolnjuje ena drugo.

Vzemimo na primer izdelovanje stolice. Stolic kakor tudi drugih izdelkov ni mogoče izdelovati brez risanih načrtov. Evo vam torej potrebe razvijati risarsko obrt. Isto zahtevajo tudi stavbe. Notranje stene lepili stavb žele življenja in evo vam ljudi, ki slikajo.

Trgovina zahteva poznanje jezikov in pisave. Brodarstvo zemljepisja in astronomije. Kakor napreduje civilizacija tako se dviga tudi kultura in z njo čustvovanje in negovanje duševnih zmožnosti.

Kaj naj dela izobražen človek sredi Sahare s poznanjem vse človeške tehnike in vseh modernih jezikov? Nič, ker ni civilizacije, ki bi mu ustvarila podlago za razvoj njegovih duševnih zmožnosti. Civilizacija odpira pot kulturi, ker zahteva duševnega dela in jo množi, ker ustvarja nebroj razumnosti, ki nastopa kot činitelj civilizacije. Kamorkoli dojde torej civilizacija, tja prinese seboj tudi kulturo napredek, kajti civilizacija zahteva neprestanega razvoja, telesnega in duševnega napora.

Potem, ko se je dvignila civilizacija

do take stopinje, da je vsakemu človeku mogoče posvetiti se svojemu opravilu in so se ljudje razvrstili v stanove, se je ustvarila baš v civilizaciji prava podlaga kulturnim delavcem, ker so jim drugi odvzeli skrb za dovažanje živeža, izdelovanja obleke i. t. d.

Grozna bedastoča je vsled tega trditi na pr.: mi Slovenci imamo višjo kulturo nego Srbi, Srbi pa višjo civilizacijo, ker imajo nekaj več mostov ali železnic nego Kranjska, razlika obstoja le v tem, da imajo Slovenci nemško kulturo in civilizacijo, seveda v svoji lastni izdaji, Srbi pa samostojno, na koji se pa poznajo sledovi orijentalne civilizacije in kulture. Ako smotimo srbske slovstvene proizvode, njihove narodne pesmi, bi bili skoraj poskušani trditi, da je srbska kultura višja od kranjske, ako odštejemo namreč popolnoma primorske Slovence.

Nesmiselno pa je trditi, da je ruska kultura največja v Evropi, ker ima Rusija nekaj dobrih pisateljev. Pomisliti je pač, da šteje ruski narod kakih 150 milijonov ljudi in je med temi pač lažje najti sto ženjalnih ljudi nego med pol drugim milijonom Slovencev, ki so se komaj probudili. Za svojo precej staro zgodovino in velikansko obsežnost ozemlja so Rusi dosegli v kulturnem oziru prav malo storili, ako se z njimi primerja Angleže, Francoze in da ne imenujemo še drugih.

Sicer pa ne obstoja kultura edino v tem, da se pojavljajo med narodom dobri pisatelji, kje je pa ostalo umetniško življenje? koliko se vdeležuje narod kulturnega življenja?

Dalje ima tudi vsak narod svojo lastno kulturno zgodovino, v koji se zrcalijo duševne zmožnosti in lastnosti posameznih narodov.

Smešno pa je kar trdi pisec „narodovega“ članka, da znači Tolstoevo delo „Vojna in mir“ nekako nizko pojmovanje sklicujoč se na francoskega romanopisca Flauberta. Ravno tako se nam zdi, kakor da bi kaka baba obsojala našega pesnika Askercu.

Predno pa zaključimo ta članek, moramo poudarjati, da je v zadnjem stoletju dospela evropejska kultura do takega viška, da je postala takorekto mednarodna. Kedar se torej govori o kulturnih stopnjah posameznih narodov, se misli to vedno relativno to je z ozirom na ostale. Že v srednjem veku se je govorilo o „republikah učenjakov“ in dandanes se smatra kulturo kot mednarodno stremjenje, v kojem prenehajo vsi narodni pomisleki. Visoka kultura ne trpi plemenitih sovražnosti, kajti vsak, kdor je prešinjen od prave kulture, ne more pojmovati gotovih narodnih ali družabnih predsodkov.

Kultura ustvarja v človeku baš ono poželenje poznati duševne proizvode vseh narodov, razširiti si obzorje in biti pravičnim težnjam drugih narodov. Kultura je tudi edino sredstvo za vzdrževanje narodnega obstanka, kajti zgodovina nas uči, da so živel narodi tim dalje, čim večja je bila njihova kultura in da so naj kulturnejši narodi držali vedno prvenstvo med narodi.

Čim večja pa je ta gotovost samostojnega nastopa v kulturi, tim hitreje pada nestrpljiv nacionalizem, oče vsega zla na svetu. Upamo, da priplovemo kmalu v „ono dobo, v koji bo beseda „nacionalist“ psovka, ki se je bode vsak bal.

Ako hočemo našemu narodu koristiti, dvignimo ga v kulturi in učimo ga „z uma svitlim mečem“ tekmovati z ostalimi narodi, s hujškanjem narodnih čustev pa bodemo „ulomikom“ našega naroda izkazali prav slabo službo. To naj dobro pomislijo oni, ki so „poklicani“ voditi narod.

Izdajatelj: JOSIP PERNEL.
Upravitelj in urednik: Karol Jusič.
Tiskarna G. Juch v Gorici.

ZOBOZDRAVNIK

ROBERT BERKA

GORICA, ULICA DANTE 4.

Mnogo let asistent pri Dr. PIKL

Zobozdravniški atelje

Posluje od 8. do 12. dopoldne

in od 14. do 18. popoldne

JOSIP VODOPIVEC

Gorica, Corso G. Verdi 11

TRGOVINA

Perilo,
manufakture in
izvršene obleke

!BAZAR!

Na Verdijem tekališču
Corso Giuseppe Verdi 13

Se nahaja bogata zaloga galanterij, papirja, dišav, toaletnega mila, steklenin, glinastih posod in posebno bogata izbira razglednic in časnikov.

Prodaja se vse na drobno in na debelo
Edina zaloga papirja „Abadie“

S cenami ne more nihče konkurirati.

: Leopold Zakraisek :

Oraziotti in Angelini

Velika zaloga
črnega in belega vina
iz Kojskega.

KONKURENČNE CENE

Na Piacuti (Piazza N. Tommaseo)
nasproti cerkve.

Zobozdravniški atelje

Dr. Herkulej Pernecher

edini medicinski zobozdravnik v Gorici
Corso Vitt. Em. III. št. 14.

Atelje je odprt ob delavnikih in praznikih
od 8. predp. do 7. popoldne.

POZOR!

Išče in kupuje se vsako množino drvi
za kurjavo in plačuje se dobro. Ponudbe
je nasloviti na uredništvo „Goriškega
Slovenca“.

Naznanjam, da sem začel strehokrnlno obrt

v Gorici
(Largo Nicolò Pacassi 3 in 5)

in se priporočam hišnim gospodarjem, ki sem jo v stanu dobro in hitro postreči. Sprejemam tudi izdelovanje vsakovrstnih načrtov in stavbenih proračunov.

Maksimiljan Poberaj
arhitekt.

Borovaz & Colledani

GORICA, Riva Castello št. 4

Zaloga manufakturnega blaga na debelo

ZMERNE CENE

G. Temil-Gorica

Via G. Carducci št. 1

nasproti Montovi hiši

Nožarna in brusilnica na električno gonilno silo.

Bogata zaloga vsakovrstnih rezil.

Prevzame se brušenje vsakovrstnega rezilnega orodja in se jamči za izvršeno delo.

Lastnik ima na razpolago izurjene delavce v popravljanju kirurških in drugih sličnih orodij.

Prodaja tudi toaletne predmete

JAKOB SULIGOJ

GORICA - URAR - GORICA

Gospodsk ulica št. 19.

Priporoča svojo veliko zalogo raznovrstnih preciznih švicarskih ur po najnižji ceni! Jamčina od enega do 5 let.

Šolske pisanke

se dobi v papirni trgovini

ANTONA PERTOT

GORICA - Corso G. Verdi 19 - GORICA
filjalka, Via Municipio 4

ki je bogato založena z raznovrstnimi pisarniškimi potrebščinami, šolskimi knjigami i. t. d. Ima tudi knjigovoznico in sprejema izdelovanje fotografskih slik, klisejev in druga slična dela.

Giov. Paternolli

CORSO G. VERDI 38.

Najstarejša knjigarna in trgovina s pisarniškimi predmeti. Bogata zaloga vsakovrstnih pisarniških potrebščin, slik, barv i. t. d.

SLOVENSKE KNJIGE.

Zaloga italijanske slovnice za Slovence: „Italijanščina za Slovence“ sp. V. Bandelj. Slovartji italijansko-slovenski, in slovensko-italijanski, -Slovenska postrežba

BANCA DELLA VENEZIA GIULIA - GORIZIA

Banka za Julijsko Benečijo v Gorici

Anonimna družba - Društvena glavnica L 1.000.000

Agencije:

Ajdovščina, Ajello, Gradišče, Gradež,

Červinjan, Kormin, Tržič.

Depoziti - posojila - odračuni

Brezplačna emisija bančnih nakazov,

ki so uporabljivi po celem kraljestvu